
מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף מה'

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

רב דקהל שערי תפילה

פסעיק, ניו ג'רסי

AsherMillman@gmail.com

לע"נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Duvy Gross

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly
and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed,
or on the app.

507– Daf– Week

info@dafaweek.org

בענין טבילת גרות

• משמעות הגמ' הוא שטבילת קרי או נדה מועיל לטבילת גרות. לכ' דבר זה צ"ע שמבואר לקמן בדף מו: שגרות צריכה שלשה שמשפט כתיב ביה וא"כ איך מועיל טבילת קרי או נדה. וכן הקשה תוס'. ותירץ שאיה"נ צריכה ג' אכן זה רק לקבלת מצות ולא לטבילה ולכן חל הגרות ע"י טבילת קרי או נדה. אכן הרמב"ם לימד הגמ' באופ"א שאם טבל לקרי או לנדה אין הפשט שמועיל לגרות ורק שמחזקינן שטבלו כהלכה בפני ג' אכן לישא לבת ישראל אין סומכין על זה וצריכה עדים או טבילה בפני שלשה. וכן הסביר המגיד משנה שם ששיטת הרמב"ם שאין בטבילה זו של קרי או נדה רק הוכחה שטבל כדין אכן לא שמועיל לגירות עצמו. ובאמת ב' דעות אלו הובא בשו"ע אלא שהשו"ע הוסיף שאפילו כתוס' וכדו' עכ"פ צריך ולכ' הוא מדין עדות. והשו"ע שם הסביר שמועיל אפילו באחד ע"ד הרמ"א שם שאפילו קרובים מועילים לזה. ובאמת באגרות משה הסביר שאפילו דעת הש"ך לאו דווקא ואפילו בינו לבין עצמו. והסביר שם פשט בזה שאין דין עדים לקיומי בגרות כלל וזהו בין להש"ך ובין להרמ"א אכן משמעות השו"ע הוא שאפילו להשיטות שאין דין בית דין נאמר בטבילת גרות אכן עדי קיום {או בירור עכ"פ} צריכים ולכן צריך ב' עדים כשרים לראות הטבילה. ולכ' יוצא ג' שיטות בדבר. א' שיטת הרמב"ם שצריך ג' מדין ב"ד, ב' שיטת השו"ע שצריך ב' מדין עדים, וג' שיטת הרמ"א והשו"ע שאפילו עדים אי"צ.

• ובלבד המח' לענין מספר העומדים שם, יש עוד מח' בענין טבעם של העומדים שם. לשון השו"ע הנ"ל הוא שיהו שלשה "הכשרים לדון" ומשמע שלא יהא דיינים ממש ורק כשרים לדון. אכן בשו"ע לעיל לשונו רק "ושלשה עומדים" ולא הזכיר כשרים לדון אכן הרמ"א שם הוסיף עוד שיהא תלמידי חכמים. ויוצא לכ' ג' מדרגות, סתם בנ"א, תלמידי חכמים, וכשרים לדון. אכן עיין באגרות משה שהסביר שהכל שיטה אחת ורק צריכים כשרים ורק שכוונת הרמ"א שצריך ת"ח רק כדי שיודיעו מקצת מצות וכדומה אכן לא מעיקר דיני גרות. אכן עיין בגרות להלכה שהביא שצריכים שיהיו ת"ח עכ"פ וזהו כמפשטות הרמ"א ועיין בהערה

- גמ' סוף מו:
- תד"ה מי לא יבמות מה:
- רמב"ם איסו"ב יג' ט'
- מגיד משנה שם
- שו"ע יו"ד רסח' ג'
- ש"ך שם ס"ק י'
- אגרות משה יו"ד ב' סימן קכז' ענף ב'
- שו"ע שם ס"ק ב'
- אגרות משה יו"ד א' קנט'
- גירות כהלכה ז' ג'

קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג

הלכה משעלה סנהרין וכלל את כל האומות לא עמונים ומואבים במקומן (עומדים) ולא מזרים ומואבים במקומן אלא עמוני נשא מזרים ומזרי נשא עמונית ואחד מכל אלו [נושא אשת] מכל משפחות האדמה ואחד ממשפחות האדמה נושא אשה מכל אלו ומאכלן שכולן מותרים לנא בקהל דכל דפריש מרובא פריש ויש חולקין בזה דבין מזרי לפי שנתן הכתוב קצבה לחוקתן מתוך ארבעים שנה חקבן את שבות מזרים וממוספתה דמסקת דים אכל עמוני ומואבי משנה מפורשם היא במסכת דים (פ"ד מ"ד) והנאה פרק חפלת השחר זה דעת הרמב"ן ז"ל:

פי"ג א בשלשה דברים נכנסו וכו'.

ד' מחוקרי כפרה. ומ"ש רבינו שבטנ לוי לא בטלו ברית מילה הוא במדרש וכח הרמב"ן ז"ל כפי הערל שלא הולכו אפילו להטיף מהם דם ברית שכבר היו מנוזין על המילה מימי אברהם ומילה משונה הימה:

ד וכן לדורות וכו'. שם בכרימות:

ה ומהו קרבן וכו'. שם מנזח: וזבובן הוא וכו'. שם מ"ר גר בזמן הגר לך שפירש רובע לקנו אר"ש כבר נמנה עליו ריב"ז ונטלה מפני התקלה דילמא קא מעיל נקדשים וסא אמרו הלכה כר"ש ומ"מ משמע ודאי שלכשיגנה צ"ה יבוא קרבנו:

ו גר שבל וכו'. מחלוקת תנאים בגמרא כפי חוקי דעמי תרמי מילה וטבילה לעכב וסא מנזח ולר"י אין מטבילין אותו בשבת וה"ה ודאי כ"ע וכן מפורש שם שגרין שלשה מ"מ משפט כתיב ציה וכן אמרו אין מטבילין גר בלילה וכח רבינו דהיינו לתמילה אלא דיבעד ה"ו גר והרמב"ן ז"ל חלקו בזה ואמר שגרין להטבילו פעם אחת ביום וכבר הכריע הרשב"א ז"ל כדעת רבינו דטבילה דבעיד בגמר דין דמילא וכן עיקר:

ז גר קפון וכו'. פ"ק דכמות (דף י"א). אמר רב הונא גר קפון מטבילין אותו על דעת כ"ד מאי קמ"ל דוכות הוא לו וכן לאסר שלא נפשו וכו' ואע"ג דעביד בהפקיעה ניהא ליה וכו' ה"מ גדול דטעמי טעמא דאסורא אכל קפון זכות הוא לן ע"כ בהלכות פ' המולך דגר שנתגיירו בניו ונזמיו עמו. עוד שם אמר רב יוסף [ואס] הגדילו יכולין למחות ורעא ואבוי אומיבו עליה דרב יוסף ודחו ליה בגמרא ואמרו דלכ"י כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחמה שוב אינה יכולה למחות ולא זוכיה ליה דר"י בהלכות וכן רבינו לא הזכיר והנאה שם סוברים דבין דרעא ואבוי הוו מומיבו עליה לא הוו סברי כותיה הילכך אין הלכה כן ויש מי שפסק כר"י. אמ"כ מנאשי רבינו שכתבו פ"י מהלכות מלכים ומנאמומיה: מעוברת שנתגיירה וכו'. מנזח בפרק הערל (דף ע"ח). שבל בינו וכו'. כבר

פי"ג ו גר שבל ולא שבל וכו' מ"ש

שאלו מטבילין אותו בשבת פשוט בפרק המולך דלמ"ד אינו גר עד שימול ויעטול אין מטבילין אותו בשבת ואע"ג דבגמרא יהיב טעמא משום דתקוני גברא בשבתא לא מתקנין לא כתיבו רבינו משום דמשמע ליה דה"ט לאו דקממא הוא דהא לענין טומאה שרי משום דמיהוי כמיקר ואע"ג דהכא לריכסי מ"מ לעמוד עליו מ"מ מיהוי כמיקר לאו כפי אלא עיקר טעמא משום דלון דיון בשבת וגר משפט כתיב ציה:

לפיכך

אותם ממקומם. ואלו המצרים שבארץ מצרים עתה אנשים אחרים הם. וכן האדומים שבשדה אדום. והואיל ונתערבו ד' אומות האסורים בכל אומות העולם שהן מותרים הותר הכל. שכל הפורש מהן להתגייר חוקתו שפירש מן הרוב לפיכך כשיתגייר הגר בזמן הזה בכל מקום בין אדומי בין מצרי בין עמוני בין מואבי בין כושי בין שאר האומות אחד הזכרים ואחד הנקבות מותרין לבא בקהל מיד:

פרק שלשה עשר

א בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה ובטילה וקרבן: ב מילה היתה במצרים שנאמר וכל ערל לא יאכל בו. מל אותם משה רבינו שכולם ביטלו ברית מילה במצרים חוץ משבט לוי ועל זה נאמר ובריתך יצורו: ג וטבילה היתה כמדובר קודם מתן תורה שנאמר וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם. וקרבן שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ע"י כל ישראל הקריתוב: ד וכן לדורות כשירצה העכו"ם להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן. ואם נקבה היא טבילה וקרבן שנאמר ככם כגור. מה אתם במילה וטבילה והרצאת קרבן אף הגר לדורות במילה וטבילה והרצאת קרבן: ה ומהו קרבן הגר עולת בהמה או שתי תורים או שני בני יונה ושניהם עולה. יבזמן הזה שאלו שם קרבן צריך מילה וטבילה וכשיבנה בית המקדש יביא קרבן: ו גר שבל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבל. וצריך לטבול בפני שלשה והואיל והדבר צריך ב"ד אין מטבילין אותו בשבת ולא ב"ט ולא בלילה ואם הטבילוהו ה"ו גר: ז גר קפון מטבילין אותו על דעת ב"ד שזכות היא לו. מעוברת שנתגיירה וטבילה אין בנה צריך טבילה. טבל בינו לבין עצמו ונתגייר בינו לבין עצמו ואפילו בפני שנים אינו גר. בא ואמר נתגיירתי בבית דינו של פלוני והטבילוני אינו נאמן לבא בקהל עד שיביא עדים: ח היה נשוי לישראלית או לגוורת ויש לו בנים ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי נאמן לפסול את עצמו ואינו נאמן לפסול את הבנים והחור וטובל: ט גוורת שראינה נהנת בברית ישראל חמיר כגון שתמול לחדתה ותפריש הרומה מעיסתה וכיוצא בזה. וכן גר שנהג בדרכי ישראל שטובל לקרוי ועושה כל המצות הרי אלו בחזקת גרי צדק. ואע"פ שאין שם עדים שמעידין לפני מי שנתגיירו. ואע"פ כן אם באו להתערב בישראל אין משיאין אותם עד שיביאו עדים או עד שיטבלו בפנינו הואיל

א סמ"ג לאון קט"ו: ב עור י"ד ס"י רס"ח סמ"ג ש: ג עור שם ועיין שם סמ"ג לאון קט"ו: והחוקק

מבואר למעלה שהוא צריך שלשה דמשפט כתיב ציה וזכר בגמרא שנינו לבין עלמו אינו גר וכח רבינו ואפילו צפני שנים משום דק"ל דשני שדנו אין דיניהם דין: בא ואמר וכו' שם (דף מ"ו ע"ב) מ"ר מי שבל ואמר גר אינו יכול נקבלהו מ"ל אמן כחמותו לך בא ועדיו עמו וכו' בלחך צריך להביא רחיה כח"ל א"ל להביא רחיה דברי ר"י ומכמים אין בלחך בין בח"ל צריך להביא רחיה ונפסקה זהו הלכה כמתים וזהו שרבינו לא חלק כאן כלל אלא קמס דבריו ואמר אינו נאמן עד שיביא עדים *ופ"י כבייתא זו היא בני שתי ידות עכו"ם מעיקרא דליה שם מנו אכל בני שלח היה ידוע בחזקת עכו"ם מנו דמתי אמר ישראל אני ונאמן מלי למומר עכו"ם הייתי ומתגיירתי כ"ד פלוני כ"כ רובי המפרשים ז"ל חזו דעת רבינו כמו שכתבנו למטה: ח ה"ה נשוי לישראלית וכו'. שם (דף מ"ו). ענין בלחך שבל לפני רבי יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני לבין עצמי א"ל ר"י יש לך עדים א"ל לאון יש לך עדים א"ל הן לאון נאמן אהא לפסול את עמך ואי אהא נאמן לפסול את עמך וכו' ה"ה נשוי לישראלית וכו' ופסקו כן בגמרא יש לדקדק כיון דק"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולך כשר כמו שכתבנו פרק ט"ו אפילו יהיה כדבריו הולך כשר הוא ** ויראה לי דנ"מ לדין נגר וגוירת שהיו מוחזקין בישראלים ואמרו שנתגיירו צינם לבין עצמם קר מילתו מקמט המפרשים ז"ל וכח הרמב"ן והרשב"א ז"ל ומיהו לגבי עצמו אם בא ליכנס בקהל אפילו יש לו כבר כמה גנים אסור דהא שוי נפשיה מחיה דאסורא ח"ש רבינו וזכור וטובל כ"ד:

ט גוורת שראינה נהנת בדרכי ישראל וכו'. שם הוא דהו קרו ליה בר ארמאה אמר ריב"ל ומי לא טביל לקרוי. ויראה מדברי רבינו שהוא מפרש להכשיר הצנים שכבר נולדו קאמר או להחזיק בחזקת גרים נגזרים וכו' קאמרי מי לא טבילה הכי קאמרי יכתי אפישר לחוש שלא נתגיירו כדאוי והרי הם נהגים בכל המצות כשיראליים גמורים וטובלים מטומאתן וטבילה נקטת לאו דוקא ואפשר גם כן שרבינו סובר שגרין ג"כ שיועד ודאי שטבילו לאיה דכר לפי שהטבילה אחד מעניני הגרות ואע"פ צ"ח רבינו שאם בא להתערב בישראל צריך להביא רחיה ובהלכות אמרו גבי מעשים אלו ואי קשאי לך היא דר"י דאמר גר צריך

*בגירסתה ה"ה כמוזי מי שבל ואמר ולך כתב מה שכתב אכל לפי גירסתו אין לנו כריכים לפירושו דנהיה קמי נכבי שבל ואמר]: *ועי' בחומ' שם כ"ד"ה נאמן שמילוי בענין אחר]:

משנה למך

ב היה נשוי לישראלית או לגוורת וכו'. כח ה"ה ח"ו"ל יש לדקדק בין דק"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולך כשר כו' אפילו יהיה כדבריו הולך כשר הוא ויראה לי דנ"מ לדין נגר וגוירת שהיו מוחזקין בישראלים אמרו שנתגיירו צינם לבין עצמם כו'. נפקותא זאת שכתב ה"ה לי מיומקמא

הגהות מיימוניות

בא [הרמב"ם הביא שם לשון זה וכח בסוף ח"ו"ל וא"א ז"ל כתב שעמוני ומואבי ואדומי מותרים מיד אבל מצרי גם עתה הוא אסור עד דור שלישי עכ"ל]: ז [כתב הרמב"ם ז"ל בין המילה ובין הטבילה צריך שיהיה בני כשרים ובנים ובתיה דוקא לכתחלה אבל בדועבר אם מל אותו או טבל בפני ב' ובליהא אפילו לא טבל לשם גרות אלא איש שטבל לקרוי ואשה שטבלה לחדתה היו גר ומותר בישראלית ולח"ף אפילו בדועבר שטבל או טבל בפני ב' או בלילה כענין אבא ואבא בישראלית אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן לא פסילין ליה עכ"ל]:

קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג

שגשה מט"ע משפט כתיב... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה...

כל המשפחות בחוק מיוחסות... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה...

השגת הראב"ד... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה... יא כשם ששמולין ומטבילין את הגרים...

י אבל מי שבא ואמר וכו'... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה... זכרונם לברכה...

*נהלכות שביעית כתיב דלי עבד הוא נמקוד... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג...

משנה למבך

ורבינו כתב מילוף הדברים... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה...

בכח ביה דברים שאין... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה...

הגהות מייבנות

יא [א] פירוש לפני טבילה רבנן וקודם לו... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג...

מגיד עזו

מגיד עזו... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה... מדבר נכבד נדפסה...

מדבר נכבד נדפסה... קדושה. הלכות איסורי ביאה פי"ג... על דרך הלכה היא זו לדעת ר' יהודה... וזו המילה...

דף השבוע... דפוס דרורי גבושין ובריה דרורי... by Mr. & Mrs. Duvy Gross

דפוס דרורי גבושין ובריה דרורי... by Mr. & Mrs. Duvy Gross

(ד) וממתינים לו כו'. הקסה הרמב"ן [יבמות מו, ב ד"ה נמרסא] למה משהינן מנזח טעילה ולא טעלינן אומו קודם המילה, ומירן כיון שהמילה קסה עליו מלין תחילה דמי פירוש, מיהו אם טעל תחילה הרי זה גר, עכ"ל: (ה) עד שיתרפא. מפרש בגמרא [שם] דהמיס מקלקליס המכה קודם שנמרפאליס כרלוי: (ו) שאם חזר צפורו. נפרישה [אוח ד] הצייל דברי רש"י פרק גמרא להוריות דף י"ג [ע"א ד"ה אמר לנס] פירוש של מינע סורו, דהיינו שר שלו הוא רע, דהיינו הילך הרע:

קלות ומקצת מצות חמורות ומודיעים אותו מקצת ענישן של מצות שאומרים לו קודם שבאת למרה זו אכלת חלב אי אתה ענוש ברת הללאת שבת אי אתה חייב סקילה ועבשיו אכלת חלב אתה ענוש ברת הללאת שבת אתה חייב סקילה ד ואין (ז) מרבין עליו ה ואין מדקדקין עליו וכשם שמודיעים אותו ענישן של מצות כך מודיעים אותו שברן של מצות ומודיעים אותו שבעשיית מצות [אלו] י יזכה לחיי העולם הבא ו שאין [שום] צדיק גמור אלא בעל החכמה שעושה מצות אלו ויודעם ואומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא צפונה להם שאינם יכולים לקבל רוב טובה בעולם הזה כאומות שמא ירום להם ויתעו ויפסידו שכר העולם הבא ואין הקדוש ברוך הוא מביא עליהם רוב פורענות כדי שלא יאבדו [ו] אלא כל האומות כלים והם עומדים ומאריכין ברבר זה כדי לחבנן פ אם קבל מלין אותו מיד (ד) וממתינים לו (ה) עד שיתרפא רפואה שלימה ו אחרי כך (ט) מטבילין אותו מבילה [ו] הוגנת ו בלא (ז) חציצה: [הגה] ז [ז] ויש אומרים (י) שגלגל שעומדו וטול נפרמי דיו ורגלו קודם טעילה: ושלשה [הגה] ח מלמדי חכמים עומדים על גביו ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת [מצות] ט חמורות פעם שניה והוא עומד במים ואם היתה אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה והדיינים מבהיין ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות והיא יושבת במים ואחר כך מובלת (כ) בפניהם (כא) והם מחזירים פניהם ויוצאים כדי שלא יראו אותה כשתעלה מהמים (כב) ויברך על המבילה אחר שיעלה מן המים וכוון שמבל הרי הוא כישראל (ו) (ז) שאם חזר לסורו הרי הוא כישראל מומר שאם קדש (ז) קדושו קדושיין:

ד ואין מרבין ע"יו. הזכרת העונשים: ה ואין מדקדקין ע"יו. כלומר, אף באומן מקמם עונשין אין להודיעו כל דקדוקי עונשין, אלא מודיעין אותו דרך כלל קודם שנבא לתורה ו זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה ענוש סקילה, ועכשיו אכלת חלב כו', ואין להודיעו כל הדקדוקים והחומרות שיש באיסור חלב ואיסור שבת, דשמח כוונתו לשמים, קן כחז הצ"ח [עמוד קפד ד"ה ומ"ש ואין מדקדקין:] ו בלא חציצה כו'. ולאמרינן בש"ס [יבמות מו, ב] כל דבר שחולץ בטעילה חולץ בגר, ועיין לעיל סימן קל"ח דבר החולץ בטעילה. וכן לריץ מקוה הכשר לטעילה נדה כללעיל סימן ר"ח, כדליתא בש"ס [שם]. וכן כחז הרמב"ם פרק י"ג מהלכות איסורי ביאה דין י"ג ובמקוה הכשר לטעילה נדה שם מטיבלין את הגרים ואת העבדים ואת המשועבדים, וכל דבר שחולץ נגדה חולץ בגרים ועבדים ובמשועבדים, ע"כ: ז ויש אומרים שיגלה כו'. משמע אפילו אין חליצה בשערותיו, כגון שיחוף ויסרקו לטעו או יגזז מקצת שערותיו הקשורים וחולליין, אף על פי כן יגלה כל שערותיו משום שנכנס לכלל הדת. וכן כחז הצ"ח [עמוד קס"ד ד"ה ומ"ש גימין] דלפטר דטעילת עטר בגר הוא על פי דברי רבי משה דרשן שהביא רש"י נפרשת בהעלותך [נמדבר מ, ז],

למחור וכו' שם דף מ"ו ע"ב:
 י. טור עמוד קפז;
 רמב"ן יבמות מה, ב ד"ה מ, והוא נזכר משנה פ"א סורי ביאה י, ט;
 יא. ממנה דברי תיאל אמר רבי יוחנן וכו' שם, ומעובדא דההוא גר דלאמר ליה שיהי כלאן עד למחר וכו' שם דף מ"ו ע"ב:

ציונים פ"מ"א עם ציונים מהש"ך
 (ד) טור [עמוד קס"ד] ור"ף [שם מה, ב] ורא"ש [שם שם פק] יט סימן [א]:
 (ה) גם זה טור [שם]:

הגהות והערות

- [ז] נוסף מההדוהת אמ"ד מכ"ב (באר הגולה), ע"פ הרמב"ם [איסורי ביאה ג, ג] שהוא מקור הדברים, והוא כצ"י עמוד קס"ד ד"ה ודע שהרמב"ם:
- [ח] נוסף מההדוהת אמ"ד מכ"ב (באר הגולה), ע"פ הרמב"ם שם. אך ברמב"ם מההדוהת פתקא הנוקם "שם" [עיין שם בלוקוט שניו נוסחאות]. ועיין כסף משנה ריש הלכות יסודי המורה:
- [ט] נוסף מההדוהת קלקא שלי"ח, וכן הוא בטור עמוד קפד:
- [י] כ"ה בדפוס"ה, וכן הוא בדפוס מההדוהת אמ"ד מע"א הנוקם "למדה", וכמו שמכוס בלשון השו"ע והטור, וכ"ה ביבמות [מז, א]. ברמב"ם [איסורי ביאה י, ז], בן הנוקם "לדמ":

וכן המנהג נמומרים כשחוזרים לדת ישראל, ע"כ. מיהו נראה דדדיענד אס לא גילת שערו רק שאין דבר חולץ נדה שיהיו בשלישה הכשרים. דכתיב גרי גר [שם טו, טז] משפט אחד יהיה לכם, ואין משפט בפחות משלשה כשרים:

ערך אהם צמהרוק"ש

שם ואחר כך מטבילין אותו מביאה הוגנת בלא חציצה. ואם עכל קודם המילה הרי זה גר: שם ושלשה. מלמדי חכמים: שם והוא עומד במים. ואם לא הודיעוהו אינו מעכב:

ביאור הגר"א

כ"ו לה מבחין: [יב] ויברך כו'. פסחים ד' כ', ועיין תוספות שם ד"ה על הטבילה, אמר רבינו חננאל [שם] כו'. וכן כתב הר"ף [שם ד, א]: [ג] [פס"ק ב] ענייני כו'. שם [יבמות] מ"ו ב' אמר רבי יוחנן כו' משפט כו', ואינו גר בלא מילה וטבילה, ושם מ"ז ב' והוא אמר רבי חייה אמר רבי יוחנן גר כו':

פתחי תשובה

רסח (א) מטבילין אותו. עיין בתשובת רדב"ז החדשות [תי"א] סימן תל"ד שכתב דיברך או שהחיינו, דבאותה שעה נגמר גירותו, ע"ש: (ב) בפניהם. עיין בתשובת פרח משה אהרן חלק ב' [סימן נא] שהעלה דאם לא טבלה בפני בית דין צריך שידועה פעם שנית מקצת מצות ותטבול בפני בית דין, ע"ש:

(ד) מרבין. הזכרת העונשים, [ש"ך ס"ק ד]. ומדקדקין פירושו שאין להודיעו כל הדקדוקים והחומרות שיש באיסור חלב ואיסור שבת, דשמח כוונתו לשמים, קן כחז הצ"ח, [ש"ך ס"ק ז]. (ה) חציצה. ולאמרינן בש"ס כל דבר שחולץ בטעילה חולץ בגר, ועיין לעיל סימן קל"ח מה שחולץ בטעילה. וכן לריץ מקוה הכשר לטעילה נדה, ש"ך [ס"ק ז]: (ו) שיגלה. אפילו אין חציצה בשערותיו. כחז הש"ך [ס"ק ז] דכן המנהג נמומרים כשחוזרים לדת ישראל. מיהו נראה דדדיענד אס לא גילת שערו רק שאין דבר חולץ נדה שיהיו בשלישה הכשרים.

ג"עין מהרש"א

הטורה כולה דברי רבי מאיר, וממנים אומרים אינו נחמד אלא לאומו דבר. הגר שקיבל עליו דברי תורה, אפילו נחמד לדבר אחד הוא חסוד לכל הטורה כולה. משמע דבגר כולי עלמא מודים, ולמה לא כמנהוה הפוסקים. ועיין ע"ז סוף סימן זה: [ז] [שם] קדושו קדושיין. עיין משנת מהרי"י מינן סימן י"ב עלה כ"א א':

אוצר מפרשים

ז (שם וכוון שפב"ז כו'). טבל ועלה אומרים לו דברים טובים ונכונים, כמי נדיבקה אשרין כמי שאמר והיה העולם, שלא נברא העולם אלא בשביל ישראל, ולא נקראו בניו למקום אלא ישראל, ואין חביבין לפני המקום אלא ישראל,

באר הגר"א
עם ציונים מהש"ך

שנב שפתי כהן

יורה דעה רסח גרים

טורי זהב

י. עס כההוא ענדל:
יג. כן כמזו המוספות
להא דלמח"ר רב אפי מי
לא טעלה לנדוטה, עס
דף מ"ה ע"ב דלמ"ח עס
פ"ד סימן לא נכס דיניו
מאין:
יד. מיתרל דרבי יהושע
כן לוי עס:
טו. מיתרל דרב אפי
לעיל [פ"ח יג]:
טז. עס כמחוספות וכן כמז
הלא"ש עס:
יז. עס צניעות נטו, כן:
יח. צפרק י"ג מהלכות
א"תורי צינה [הלכה
טז י"א]:

ט אב"ב בדיעבד אם לא מ"ב או ט"ב כו', אצל נקבלת המנוה
אם לא קיבל צפני שלשה אפילו בדיעבד מעכב, מנו שכתבו המוספות
[ועינות מה, ב ד"ה מין והלא"ש] עס פ"ד סימן לא] דקבלת מנוה הוי
כחמילת דין שנבחר בחו"מ סימן ה' [סעיף ב], אצל טעילה ומילה
הי כגמר דין שנבחר עס דגומרין
בלילה. וזכ"ר עיון קלמ, דהא כמז
הר"ב עס סעיף ז' דיש אומרים
עברו ודנו בלילה דיניהס דין,
אם כן לפי זה ודאי דלפילו נקבלת
מנוה סגי בדיעבד בלילה ולא הוה
ליה להר"ב למיסקמ סמומי. ואפשר
דדוקא לענין דיני ממונות חשש
הר"ב לנכרת היס אומרים משום
הפקר ציט דין הפקר, וכן כמז
ד"ה ונראה דלף על גב דלגבי חליטה
יש לתפוס לתומרה דלפילו דיעבד

שיהיו (ז) בשלשה הכשרים לרון י' וביום י"ב ומיהו
דוקא לבתחלה ב' אב"ב בדיעבד אם לא מ"ב או
ט"ב י' אלא בפני (ח) שנים [נהגה] י' או קרוצים ובלילה
י' ואפילו לא מבל לשם גרות אלא איש (ח) שמבל
(ח) לקרוי י' ואשה שמבלה לנדתה הוי גר ומותר
בישראלית (ט) [טז] חוץ מקבלת המצות (ט) שמעכבת
אם אינה ביום ובשלשה (טז) [טז] וזה"ל [הרמב"ם
אפילו בדיעבד שמבל או מל בפני שנים י"ב] או בלילה
מעכב ואסור בישראלית יא אב"ב אם נשא ישראלית
(י) [טז] והוליד במנה בן (י) יב לא פסלינן ליה:

(ז) בשלשה הכשרים לרון, לכתיב [במדבר טו, טז] משפט אחד
יהיה לכם ולגר: (ח) שבב"ב לקרוי, פירוש, שידענו בכירור דבר
זה, וכן בנאשה, ואז סלקה טעילה זמא אפילו לשם גירות אף על פי
שלא הזכיר צפירוש כן, וכן כמז הר"ב [ועינות מה, טז] דאי לאו
גיוורא הוה לא הוה טעל, פירוש
למס לא היה נדעמו אז להיות גר
לא היה טעול גם לקרי. ומה שכתב
בסעיף י"א שצונו נאמן לומר
במגירתו ציני לצין ענמי עד שטעוב
צפני ציט דין, המס לא ראינו ממנו
שום טעילה לקרי, ועכשיו רואה
לנצול לשם גירות ודאי צריך
לכתחלה שלשה. ומז"ל ז"ל [ב"מ
עמוד קפ"ד ד"ה ויש] כמז דנראה לו
שהר"ב הכי קאמר, מדטעול לקרי
שמע מינה שכבר טעל צפני שלשה.
ולא משמע כן כלל, גם מדברי רש"י

ציונים מהש"ך
עם ציונים מהש"ך
הגהות מרדכי פרק
החולץ [ועינות מהו ס"א]
בשם יש מפרשים:

הגהות והערות
[יא] הרמב"ם עס הלכה ו
כמז צפירוש שהעניניהו
בלילה בדיעבד כמז, ועיין
ביאר הגר"א ס"ק ח':

המליצה פסולה בלילה, מכל מקום כדאי עס היס אומרים לנמון
עליהם, עכ"ל, והוא הדין הכא דכחליטה דמי: י אב"ב בפני
שנים. לאו דוקא שנים, אלא צפני אחד, וכן מוכח מהמוספות
[ועינות מה, ב ד"ה מין והלא"ש] עס פ"ד סימן לא] דקבלת מנוה הוי
כחמילת דין שנבחר בחו"מ סימן ה' [סעיף ב], אצל טעילה ומילה
הי כגמר דין שנבחר עס דגומרין
בלילה. וזכ"ר עיון קלמ, דהא כמז
הר"ב עס סעיף ז' דיש אומרים
עברו ודנו בלילה דיניהס דין,
אם כן לפי זה ודאי דלפילו נקבלת
מנוה סגי בדיעבד בלילה ולא הוה
ליה להר"ב למיסקמ סמומי. ואפשר
דדוקא לענין דיני ממונות חשש
הר"ב לנכרת היס אומרים משום
הפקר ציט דין הפקר, וכן כמז
ד"ה ונראה דלף על גב דלגבי חליטה
יש לתפוס לתומרה דלפילו דיעבד

י"ב צפני שנים, או צפני שני קרוצים:
ביאור הגר"א
דקרו ליה בר ארמייתא [עס מה, ב] רצו לפסול בנה. ומכל מקום קשה מה שכתבו
שם מ"ז א' ואי אהא נאמן כו', דבנים בלאו הכי לא פסילי, ויתרין הרמב"ן
[עס מה, ב ד"ה מין דצורין מכל מקום לקבל בפני שלשה ללמו ולטבול ולהיריבו
מקצת מצות כו': [יז] או בלי"ה. אינו מוכר זה בדי"ף [עס], אלא הטור
[עמוד קפ"ח] כתב כן בשמו, ולמד ממה שכתב אצל שלשה, דהרי טעמא לתרווייהו,
דמשפט כו', וכמו שכתבו תוספות [עס] מ"ז ב' ד"ה אין שמבילין כו', וכן כתב
הרמב"ן [עס ד"ה וש"מ אין] דקיימא לן אם דנו בלילה אינו דין אף בדיעבד.
אבל הרמב"ם [אסורי ביאה יג, ו] כתב ובלילה בדיעבד שפיר דמי, וכמו שכתבו
בסעיף ד', וכן כתב הרשב"א [עס ד"ה וש"מ אין]. וכתב ודבילה כגמר דין דמי

ערך ה"ח פ"ה הרי"ק"ש

ביאור הגר"א

דקרו ליה בר ארמייתא [עס מה, ב] רצו לפסול בנה. ומכל מקום קשה מה שכתבו
שם מ"ז א' ואי אהא נאמן כו', דבנים בלאו הכי לא פסילי, ויתרין הרמב"ן
[עס מה, ב ד"ה מין דצורין מכל מקום לקבל בפני שלשה ללמו ולטבול ולהיריבו
מקצת מצות כו': [יז] או בלי"ה. אינו מוכר זה בדי"ף [עס], אלא הטור
[עמוד קפ"ח] כתב כן בשמו, ולמד ממה שכתב אצל שלשה, דהרי טעמא לתרווייהו,
דמשפט כו', וכמו שכתבו תוספות [עס] מ"ז ב' ד"ה אין שמבילין כו', וכן כתב
הרמב"ן [עס ד"ה וש"מ אין] דקיימא לן אם דנו בלילה אינו דין אף בדיעבד.
אבל הרמב"ם [אסורי ביאה יג, ו] כתב ובלילה בדיעבד שפיר דמי, וכמו שכתבו
בסעיף ד', וכן כתב הרשב"א [עס ד"ה וש"מ אין]. וכתב ודבילה כגמר דין דמי

פתיח תשובה

(ג) אב"ב בדיעבד. עיין בדגול מרובה [אוצר מפרשים ס"ק ח] שכתב דהיינו דוקא
בגר גדול, שאצלו קבלת המצות עיקר, והמילה והטבילה אינו אלא גמר הדבר,
וסגי בלא שלשה ואפילו בלילה. אבל גר קטן שלא שייך בו קבלת מצות,
והטבילה היא עיקר, שמטבילין אותו על דעת בית דין, לכולי עלמא צריך
להיות ביום ובפני שלשה, ע"ש: (ד) ד"ה הרי"ף והרמב"ם. [ועיין בתשובת
חמדת שלמה [י"ד] סימן כ"ט ול' מה שכתב בהו]: (ה) והוא"ד מפנה.
* עיין באר היטב [ס"ק ז] בשם ש"ך. ועיין ט"ז ס"ק י'. ומה מוכח דספירא
להו להט"ז וש"ך בפשיטות הא דקיימא לן עובד גלולים שבא על בת ישראל
הוליד כשר היינו דכשר לגמרי ולא צריך גירות, ולא כדמשמע מרש"י קידושין
דף ס"ח ע"ב ד"ה ולימא קסבר רבינא, ובתוספות ביבמות ט"ז ע"ב סוף ד"ה
אמריא. ועיין בזה בשער המלך פרק ט"ו מהלכות (אישות) [אסורי ביאה]
[הלכה ג] באורך, וכבתי מזה בפתיח תשובה לאד"ע סימן ד' ס"ק א', ע"ש:

אוצר מפרשים

הפוסקים דביעבד סגי בלא בית דין הטבילה, מהא דאיתא בירושלמי פרק ד'
דעירובין הלכה (ד') [נה] רבי חונה בשם רב נחמן בר יעקב בעא, גר שטבל לאתו
שהאיר המדות, מאחר שאילו היה ער הוה קונה לו שבתה כו', פירוש הכי נמי
קונה שבתה אלו היה טבל מאחמלו, והקשה בקרבן העדה שפיר קובי ד"ה [נה] דאין
משכנת שטבול גר בשבת, הא קיימא לן [סעיף ד] דאין מטבילין גר ביום טוב.
ודרוק לומר דתבעיא ליה אם עבר וטבל, דהא בעיני בית דין, ואיך יטענו בית דין
קטן דלא שייך בו קבלת המצות, והטבילה היא עיקר, שמטבילין אותו על דעת
בית דין, לכולי עלמא צריך להיות ביום ובפני שלשה: (ר"ת סיפ"ה)
ט (שם) אב"ב בדיעבד כו'. כתב בדגול מרובה [אוצר מפרשים ס"ק ח] דדוקא בגר גדול
המילה וטבילה סגי בלא שלשה ובלילה, דאצלו הוא עיקר קבלת המצות, אבל גר
קטן דלא שייך בו קבלת המצות, והטבילה היא עיקר, שמטבילין אותו על דעת
בית דין, לכולי עלמא צריך להיות ביום ובפני שלשה, ע"כ. ויש להביא ראיה לדעת

כדקיימא פשטות הקרא שהוא אף אם היה באונס שאז ודאי היה עצם המציאות דבר האוסרה כמו כן אף שנתחדש להיתר כשזינתה באונס נשארה בזינתה במזיד כדקיימא בלא החדוש. וכיון דעצם המציאות הוא דבר האוסרה ליד לקידושין וגירושין ולא שייך בזה להצריך עדים לקיומא כהחלוק דלעיל, וא"כ אפשר הוא כלל לכל דבר הצריך עדים לברורא שצריך גם לקיומא כמו בקידושין וגירושין אם אך שייך זה שלכן גם בגרות יצטרך עדים לקיומא לראות את הטבילה כדכתב כתריה.

אבל אם נפרש כן מה נעשה בלישנא קמא דאמר רבה הכל היו בכלל זונה כשפרט לך הכתוב באשת ישראל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימא, שמשמע הלשון דאשת ישראל במזיד אסורה משום זונה והא זה א"א דאיסור זונה לא נאמרה אלא לכהנים ולא לישראל, אלא צריך לפרש בלישנא קמא דאין הכוונה שהכל היו בכלל הלאו אף ישראל באונס ופרט הכתוב בישראל ^{לעיל} חדוש להתירו באונס שהרי לא נאמר כלל על ישראל, אלא הכל היו בכלל חשיבות זנות אף באונס שבלא חדוש הקרא להתיר אונס לבעלה ישראל היתה אנוסה כמזידה והיה נאסר כל אחד בהאיסור שנאמר בו כהן מצד זונה ובעלה ישראל מצד אחרי אשר הוטמאה ולכן כיון שהחדוש דאנוסה שאני נאמר רק בישראל אין למילף לכהן וכדקיימא קיימא שאנוסה היא כמזידה והיא זונה שאסורה לכהונה, ובלישנא בתרא פליג דבאונס לא קרינא בה זונה גם בלא קרא ורק שלטומאה הוצרך לקרא לחדש שאנוסה אינה נחשבת לטמאה מכלל דלכהן נחשבת טמאה, דכמו שצריך לפרש בלישנא קמא כמו כן הוא פירוש לישנא בתרא שלא קאי על הלאו אלא על חשיבות טומאה להאסר, ונמצא שלהאסר לבעלה צריכה לחדש במעשה הזנות ענין הטומאה והאיסור שג"כ היה שייך להצדיק שיהיו עדים לקיומא כמו שהצריכה תורה עדים לברורא, ומדלא צריך איכא ראייה דאין זה כלל בכל דבר ולכן גם בגרות אפשר אין צורך בעדים לקיומא אף אם צריך עדים לברורא.

לעדות אינו כלום דהא מצריך במכירין שהוא נכרי שנים שידועים שנתגייר, וכן בתוס' דף מ"ז שהביא הש"ך נמי לאו דוקא, עכ"פ הרי מפורש בש"ך ובתוס' שהביא הש"ך דא"צ עדים לקיומא בגרות, וכן הוא כמפורש ברמ"א שם שכתב אפילו בפני קרובים, והא עדים שקרובים זה לזה פסולין לעדות בקידושין ובגיטין אף בלקיומא אלמא דא"צ עדים לקיומא בגרות ואף לא עד אחד דעדים קרובים זה לזה אינם אף בדין עד אחד במקום שצריכים עדות, וכן סוברים הב"ח והפרישה שהביא גם כתריה, ופלא על כתריה שכתב להש"ך בשם הפרישה צריכין שני עדים לקיומא בשעת טבילה שהרי מפורש שהוא דוקא במכירין שהיה עכו"ם אי"כ הוא רק לברורא, עכ"פ אף שיש מקום להצריך עדים לקיומא בגרות אף להסוברים דלא בעי ב"ד כסברת כתריה מפורש בדברי כל רבותינו שאין צריך עדים לשיטה זו ולא קשה עלייהו כלום כדבארתי שלא בכל דבר שבערוה צריך עדים לקיומא.

וכן מוכרח מהא דכל המקור שלא בעינן ב"ד בשעת טבילה הוא ממי לא טבלה לנדרתה, שבידיעה כזו לא היה נחשב עדים לקיומא בגיטין וקידושין דאין זה ידיעה כיחוד לביאה, עיין בתשובות מיימוניות לספר נשים סימן א' ולטעם אחד שם אף בידיעה כיחוד לביאה נמי לא מהני משום דהוא חדוש רק בביאה שאי אפשר לראות כמכחול בשפופרת, וא"כ מה שמועיל בגרות הוא משום שאין צריך עדים לקיומא, ונוגע זה גם לדינא לתוס' דף מ"ז שסוברים דמשפט כתיב ביה הוא למשפט דהודאות והלואות שלמ"ד חד נמי כשר א"צ לגרות אלא אחד מומחה שאם היה צריך עדות לקיומא היה צריך שיהיו שנים לעדים לקיומא ואיפסק ברמב"ם כמ"ד זה בפ"ב דסנהדרין ה"י, והרמב"ם שמצריך שלשה בגרות הוא משום דסובר דהוקש למשפט דגזלות שבעי שלשה.

ענף ג

ומש"כ כתריה לתרץ ע"פ דברי הגר"ח בספר חדושי רבנו חיים הלוי בחליצה להרמב"ם שלא מצריך עדים לקיומא מטעם שאין בחליצה רק צורך לכוונה על המעשה והפטור ממילא בא מדין התורה לא כקידושין וגירושין שהבעל עושה עצם הקידושין וגירושין, שלכן גם גרות הוא כן שצריך רק כוונה מהגר על מעשה הגרות ומה שנעשה מזה גר בקדושת ישראל הוא דין התורה ולא שהוא מעלה עליו הקדושה

ועיין בש"ך סימן רס"ח סק"י מפורש על מה שאיתא בש"ע לשיטה ראשונה בדיעבד אפילו לא מל אלא בפני שנים, שהוא לאו דוקא שנים אלא אפילו בפני אחד ואם אך לא ידוע שהיה עכו"ם באופן שהיה נאמן לומר שהוא ישראל לא היה צריך גם שנים, ויש להוסיף שגם הש"ך שנקט אחד נמי לאו דוקא אלא אף בינו לבינו נמי נעשה גר דאחד

ד. וּמַמְתִּינִים לוֹ כּוֹי. הקשה הרמב"ן [יבמות מו, ז ד"ה נמרסא] למה משהינן מנזח טעילה ולא טעלינן אומו קודם המילה, ומירין כיון שהמילה קשה עליו מלין מחילה דמי פירוש, מיהו אם טעל מחילה הרי זה גר, עכ"ל: (ה) עד שיתרפא. מפרש בגמרא [שם] דהמים ממקלטים המכה קודם שנמרפאים כראוי: (ו) שאם חזר אפסורו. נפרישה [אם ה] הצייל דברי רש"י פרק גמלא דהוריות דף י"ג [ע"א ד"ה אמר להם] פירוש של מינח סורו, דהיינו שר שלו הוא רע, דהיינו הילך הרע:

קלות ומקצת מצות חמורות ומודיעים אותו מקצת ענישן של מצות שאומרים לו קודם שבאת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש ברת הלל שבת אי אתה חייב סקילה ועבשיו אכלת חלב אתה ענוש ברת הלל שבת אתה חייב סקילה ד ואין (ו) מרבין עליו ה ואין מדקדקין עליו וכשם שמודיעים אותו ענישן של מצות

כך מודיעים אותו שכן של מצות ומודיעים אותו שבעשיית מצות [אלו] י יוכה לחיי העולם הבא ו ואין [שום] י צדיק גמור אלא בעל החכמה שעושה מצות אלו יודעים ואומרים לו הוי י יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא צפונה להם שאינם יכולים לקבל רוב טובה בעולם הזה כאומות שמא ירום להם ויתעו ויפסידו שכן העולם הבא ואין הקדוש ברוך הוא מביא עליהם רוב פורענות כדי שלא יאבדו [ו] אלא כל האומות כלים והם עומדים ומאריכין בדבר זה כדי לחבבן י אם קבל מלין אותו מיד (ד) וממתינים לו (ה) עד שיתרפא רפואה שלימה וי ואחר כך (ט) מטבילין אותו מבילה [ו] הוגנת ו בלא (ז) חציצה: [הגה] ז [ז] ויש אומרים (י) שגלה שעמומו ועול לפניו ורגלו קודם טעילה: ושלישה [הגה] (יא) תלמידי חכמים עומדים על גביו ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת [מצות] (כ) חמורות פעם שניה והוא עומד במים ואם היתה אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה והדיינים מכהין ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות והיא יושבת במים ואחר כך מובלת (כ) בפניהם (כא) והם מחזירים פניהם ויוצאים כדי שלא יראו אותה כשתעלה מהמים (כב) ויברך על המבילה אחר שיעלה מן המים וכוון שמבל הרי הוא כישראל (ז) י שאם חזר לסורו הרי הוא כישראל מומר שאם קדש (ז) קדושו קדושינן:

ג בל עניינו הנר בין להודיעו המצות לקבלם י בין המילה י בין הטבילה ח צריך וכן המנהג נמומרים כשחוזרים לדת ישראל, ע"כ. מיהו נראה דדדיעבד אם לא גילה שערו רק שאין דבר חוץ דבר טעילה: ח צריך שיהיו בשלישה הכשרים. דכתיב גר גר (שם טו, טז) משפט אחד יהיה לכם, ואין משפט בפחות משלשה כשרים:

ערך אדם צמחירוק"ש

שם ואחר כך מטבילין אותו מביאה הוגנת בלא חציצה. ואם טעל קודם המילה הרי זה גר: שם ושלשה. תלמידי חכמים: שם והוא עומד במים. ואם לא הודיעוהו אינו מעבד:

ביאור הגר"א

[ח] אלא כפי האמות כוי. כמו שכתוב בסוטה ט' א': [ט] הוגנת כוי. [יבמות] שם [ע"ב] ובמקום כוי, וכל דבר כוי: [י] והגן ויש אומרים כוי. ר"ח [נה, ב] ורא"ש [סימן יא] בסוף פרק י"ט דשבת, ועיין באר"ח סימן תקל"א סעיף ד' בהג"ה מה שכתבתי שם [סי' טז]: [יא] ויש אומרים כוי. דמשום זה אמרו [יבמות] שם נשים מושיבות

פתחי תשובה

רסח (א) מטבילין אותו. עיין בתשובת רדב"ז החדשות ת"ח [סימן תל"ד שכתב דיברך או שהחינו, דבאותה שעה נגמר גירותו, ע"ש: (ב) בפניהם. עיין בתשובת פרח משה אהרן חלק ב' [סימן נא] שהעלה דאם לא טבלה בפני בית דין צריך שידועה פעם שנית מקצת מצות ותטבול בפני בית דין, ע"ש:

גליון מהרש"א

[ד] וש"ע סוף בן ואחר כך מטבילין אותו. וזני שפחות ענדות טוכוס שטלוו צנית ישראל, ומלו ולא טעלו, נגעם כיון אינו אוקר בהנהא אם ערנו קטן, לעיל סימן קצ"ד סעיף ד'. ואם השפחה טעלה לשם ענדות, גם כנה הגדול שלא ימולו אינו עושה יין נקח: [ה] [שם] שאם חזר אפסורו. דכתיובת רש"י ע"כ, עם הארץ שקיבל דברי חמדות ומשד לדבר אחד נמשד לכל

אוצר מפרשים

ז (שם) וכוון שפכ"ל כוי. טבל ועלה אומרים לו דברים טובים ונכונים, כמי נדבקה אשרין כמי שאמר והיה העולם, שלא נברא העולם אלא בשביל ישראל, ולא נקראו בניו למקום אלא ישראל, ואין חביבין לפני המקום אלא ישראל,

ד ואין מרבין ע"יו. הוכרם העונשים: ה ואין מדקדקין ע"יו. כלומר, אף באומן מקום עונשין אין להודיעו כל דקדוקי עונשין, אלא מודיעין אומו דרך כלל קודם שנבא לתורה י זו אכלת חלב אי אתה ענוש כתי, חללה שבת אי אתה ענוש סקילה, ועכשיו אכלת חלב כוי, ואין להודיעו כל הדקדוקים והחומרות שיש באיסור חלב ואיסור שבת, דשמה כוונתו לשמים, קן כתב הב"ח [עמוד קפד ד"ה ומ"ש ואין מדקדקין: ו בלא חציצה כוי. ולמרינן בש"ס [יבמות מו, ז] כל דבר שחוצץ בטעילה חוצץ בגר, ועיין לעיל סימן קל"ח דבר החוצץ בטעילה. וכן לריך מקוה הכשר לטעילה נדה כללעיל סימן ר"ח, כדליתא בש"ס [שם]. וכן כתב הרמב"ם פרק י"ג מהלכות איסורי ביאה דין י"ג ובמקוה הכשר לטעילה נדה שם מטבילין את הגרים ואת העבדים ואת המשותרים, וכל דבר שחוצץ נגדה חוצץ בגרים ועבדים ובמשותרים, ע"כ:

ז ויש אומרים שירגלה כוי. משמע אפילו אין חציצה בשערותיו, כגון שיחוף ויסרוק היטב או יגח מקצת שערותיו הקשורים וחוללין, אף על פי כן ירגלה כל שערותיו משום שנכנס לכלל הידות. וכן כתב הב"ח [עמוד קפד ד"ה ומ"ש גיחין] דלפשר דטעילה שער בגר הוא על פי דברי רבי משה דרשן שהביא רש"י בפרשת בהעלותך [במדבר ט, ז], רבי יוחנן גר כוי:

באר היטב

(ד) מרבין. הוכרם העונשים, [ש"ך ס"ק ד]. ומדקדקין פירושו שאין להודיעו כל הדקדוקים והחומרות שיש באיסור חלב ואיסור שבת, דשמה כוונתו לשמים, קן כתב הב"ח, [ש"ך ס"ק ז]. (ה) חציצה. ולמרינן בש"ס כל דבר שחוצץ בטעילה חוצץ בגר, ועיין לעיל סימן קל"ח מה שחוצץ בטעילה. וכן לריך מקוה הכשר לטעילה נדה, ש"ך [סי' ו]. (ו) שירגלה. אפילו אין חציצה בשערותיו. כתב הש"ך [סי' ו] דכן המנהג נמומרים כשחוזרים לדת ישראל, מיהו נראה דדדיעבד אם לא גילה שערו רק שאין דבר חוץ דבר טעילה:

הטורה כולה דברי רבי מאיר, וממנו אומרים אינו נמשד אלא לאומו דבר. הגר שקיבל עליו דברי תורה, אפילו נמשד לדבר אחד הוא משד לכל הטורה כולה. משמע דבגר כולי עלמא מודים, ולמה לא כמנהוג הפוסקים. ועיין ע"ז סוף סימן זה: [ו] [שם] קדושו קדושינן. עיין משנת מהרי"י מינח סימן י"ז ע"כ כ"א א':

ציונים ד"מ"א עם ציונים מהש"ך

ד טור [עמוד קפ"ב] ור"ח [שם נה, ז] ורא"ש [שם קפ"ב] יט סימן [א]: ח גה זה טור [שם]:

הגהות והערות

[ז] נוסף ממהדורת אמ"ד מכ"ב (באר הגולה), ע"פ הרמב"ם [איסורי ביאה ג, ג] שהוא מקור הדברים, והוצא בכ"י עמוד קפד ד"ה ודע שהרמב"ם:

[ח] נוסף ממהדורת אמ"ד מכ"ב (באר הגולה), ע"פ הרמב"ם שם. אך ברמב"ם מהדורת פרנקל הנוסח "שם" [עיין שם בילקוט שנינו נוסחאות]. ועיין בסוף משנה ריש הלכות יסודי המורה:

[ט] נוסף ממהדורת קלקא שלי"ח, וכן הוא בטור עמוד קפד:

[י] כ"ה בדפוס, וכן הוא בדפוס מהדורת אמ"ד מע"א הנוסח "למדה", וכמו שכתב בלשון השו"ע והטור, וכ"ה ביבמות [מו, א]. ברמב"ם [איסורי ביאה י, ז] נוסח "לדמ":

אגרות

ליה ממאי דעביד רק אחד עכ"פ איך שנימא סברי דצריך גם ב"ד לדין זכין. וזה שייך להצריך גם במילה. אבל אי"כ נלע"ד פשוט שהוא דוקא באין לו אב אבל ביש לו אב שמפורש בטור וש"ע שיכול לגייר אותו וא"צ לב"ד לדין זכין משום דזכות ברור הוא לו דניחא לו במאי דעביד אביו גם להטור וש"ע לא יצטרך ב"ד למילה אלא מדין גרות ולכן למה שכתבתי לעיל שיותר נוטה כהב"ח לא יצטרך ב"ד ולכה"פ יותר מספק לא הוי.

והנה אף באביו ישראל אף שלא נחשב אביו לענין יחוס מ"מ לענין זה דניחא לו במאי דעביד אביו ודאי הוא אביו ולכן אם אביו צוה למולו למצוה א"צ ב"ד אלא מדין גרות שהוא רק ספק. ואף אם מל אותו מחמת שטעה שהוא ישראל וחייב במילה נמי נחשב מילה לגרות כדמצינו ביבמות דף מ"ה ואיפסק בש"ע סעי' ג' שמועיל טבילותה לגדתה וטבילתו לקריו אף שלא נתכוין לגרות דהא טעה שכבר הוא גר וכ"כ במילה דמ"ש. ולכן כיון שמה שצריך להטיף דם ברית בנתגייר כשהוא מהול הוא רק מספק דר"ח פסק דא"צ להטיף ומה"ט כתב הרא"ש ביבמות דאין מברכין וכן כתב הר"ן בשבת דף קל"ג גם בטעם הרמב"ם שכתב שאין מברכין שהוא מחמת שמספקא ליה וכן איתא בבאורי הגר"א סימן רס"ח סק"ג. ואף שאני בחדושי כתבתי בדעת הרמב"ם שסובר בודאי דצריך הטפה ותירצתי בדרך אחר הא דאין מברכין מ"מ. לדינא הוא רק ספק מצד סברת הר"ח וכדסברי הרא"ש והר"ן והגר"א. ונמצא שיש כאן הרבה ספקות שלהב"ח א"צ ב"ד במילה ואף להטור והב"י אולי כוונתם הוא כדבארתי שרק כשהמילה היא באחרונה בעי ב"ד ולא כשהיא ראשונה. ואף אם נימא שאף אם היא ראשונה מצרפי ב"ד הא אפשר שהלכה כר"ח שא"צ כלל הטפת דם ברית בנתגייר מהול. ובפרט שיותר נוטה כהב"ח וכדבארתי להטור וביי לכן יש מקום לסמוך שלא יצטרך הטפת דם ברית. אך אם אפשר טוב לעשות הטפת דם ברית בפני ב"ד ודי בטפה אחת.

ומה שכתב כתר"ה שנברי אין לו דין קטן אם הוא בן דעת אינו ברור הדבר. וגם הכא שנעשה בזה ישראל וזה עושה שזכין עבורו לתוס' כתובות שם ודאי לא עדיף מישראל דאתר הגרות הא ודאי יהיה בדין קטן עד שיביא ב"ש אחר שיהיה בן י"ג שנה כישראל. וגם בן ז' שנים עדין אינו בן דעת. אך נכון הדבר כשיגדיל להטבילו. עוד הפעם לגרות בפני ב"ד משום שלא ברור הדבר במדינה זו שהוא זכות כיון שבעה"ר קרוב שח"ו לא ישמור שבת וכדומה

עוד איסורים. אך אפשר שמ"מ הוא זכות שאף רשעי ישראל עדיפי מעכרים וגם הוא זכות מחמת דניחא ליה במאי דעביד אביו ובפרט אחרי שגם אמו נתגיירה שבאופן זה הוא יותר זכות ועיין בחת"ס ט"ו רנ"ג שסובר שבזה לא יוכל למחות כשיגדיל והובא בפ"ת סק"ח לכן יותר קרוב שהוא זכות אבל לצאת מידי ספק לגמרי יהיה טוב לזכור להטבילו כשיגדיל.

ובדבר גרות האם ודאי צריכה לקבל מצות בפני שלשה ולהזכיר לה שבת ונדה ואיסור מאכלות אסורות ולהטבילה בפני השלשה. וטוב להודיע להב"ד שיהיו בעת הטבילה שהיא מעוברת להוציא מספקו של הדגמ"ר בסעי' ו'.

ובדבר הקידושין וחופה מכיון שהיא מעוברת ממנו מסתבר שא"צ להמתין ג' חדשים להדגמ"ר דמעוברת עוד עדיפא מזקנה והכא כיון שהחזיקה כאשתו לא גרע מגר שנתגייר ואשתו עמו שג"כ לא משכחת כיוצא בזה בישראל שזהו טעם הדגמ"ר בסעי' רס"ט סעי' ט' עיי"ש.

גיסו ידיו.

משה פיינשטיין

סימן קנט

בדבר הב"ד לגרות אם צריך שיהיו כולם ת"ח

ד' אדר תשי"ו.

מע"כ ידידי הרה"ג ר' נחמן יוסף גאלדשטיין שליט"א שלי' וברכה.

בדבר אם צריך שיהיו הב"ד לגרות כל השלשה ת"ח דוקא. הנה אף שבלשון הגמ' יבמות דף מ"ז איתא ת"ח אבל ברמב"ם פ"ד מאי"ב ה"ו כתב ושלשה עומדין ע"ג ולא הזכיר שיהיו ת"ח ומדלא הקשו עליו נו"כ מגמ' משמע שסברי דלאו דוקא נקט בגמ' ת"ח אלא משום דבעי שידיעוהו מקצת הדינים נקט ת"ח וכהא דמצינו בסוטה דף ז' שאמר במתני' ומוסרין לו שני ת"ח ומסיק בגמ' שהוא רק כדי שידעו לאתרוי בית. וכן הוא במכות דף י' שמה שאיתא במתני' ת"ח הוא או בשביל התראה להמקשה או לדבר עמו שלא יורגנו שדברי ת"ח יותר מועילים שא"כ אין קפידא בדוקא ת"ח אלא שידעו להתרות

שכ אגרות יורה דעה משה

ולדבר, דהא פשוט דשני עדים שאינם ת"ח שראו באחד שהרג את הנפש או חלל שבת והתרו בו שחייב מיתה. ומש"כ התוס' סוטה אלמא גבי התראה בעינן ת"ח אינו לדינא שהתראת סתם אנשים לא תהיה התראה ולא ניתן להאמר זה כלל. אלא כוונתם שלכן מוסרים ת"ח שידעו להתרות דסתם אנשים אפשר לא ידעו או שלא ישמע לסתם אנשים שיחשוב המותרת שאין יודעים. ולכן גם בגרות מה שאיתא בברייתא ת"ח הוא רק שידעו מה לומר להגר מקצת המצות וכל מה שצריכים לדבר אתו. ולכן אם גם סתם אנשים ידעו זה מחמת שהת"ח אחד יאמר להם תחלה סגי ולכן לא הזכיר זה הרמב"ם.

ואף שהזכיר הרמב"ם שיהיו ת"ח ברפ"ג מסוטה ובפ"ה מרוצח ה"ח התם דעושין זה הב"ד צריכין למסור ת"ח כדי שודאי ידעו וגם יתקבלו דבריהם אבל בגרות שא"צ לבא דוקא לפני ב"ד שבעיר דהא יכול לבא לפני כל אדם להתגייר שייך רק לומר להם שידעו מה לעשות ואם יודעין רשאין אף שאינם ת"ח. ורק שצריך לעיין מה שהרמ"א הוסיף על לשון המחבר שנקט כהרמב"ם ושלושה עומדים שיהיו ת"ח משמע לכאורה שפליג ומצריך שיהיו ת"ח דוקא. אבל הא א"א לומר כלל שיצטרכו ת"ח דוקא שהרי בימי דוד ושלמה לא קבלו גרים ומ"מ נתגיירו הרבה גרים כמפורש בביבמות דף ע"ט א"כ מוכרחין לומר שהדיוטות גיירות כמפורש ברמב"ם פ"ג מא"ב הט"ז דת"ח ודאי לא היו עושין שלא כהוגן ואם אף רק לכתחלה היו צריכין שיהיו הב"ד ת"ח לא היו חושדין אף הדיוטות כשרים לעשות דבר שאין להם לעשות כמו שלא נחשדו לפסוק שאר דינים השייכים לב"ד ולת"ח. אלא משמע שאף לכתחלה יכולים כל שלשה מישראל לגייר רק שצריך לידע אם עשו כדיון. ולכן מוכרחין לומר אף להרמ"א שכוונתו להשיג רק שהי"ל להזכיר שיהיו ת"ח כדאמר בגמ' משום שצריך שידעו איך לעשות. וטעם הרמב"ם והמחבר שלא נקטו הוא דכיון שפרטו כל הדינים בהכרח צריך שידעו. ולכן לדינא אין קפידא בזה רק שהת"ח היחידי יודיע להשנים שמצטרף עמו פרטי הדינים דמילה ונבילה והודעת המצות וקבלתו.

אך בכלל עיקר הגרות לא נוחה דעתי מזה ואני נמנע מזה לא רק מצד הדין שאין מקבלין לכתחלה בשביל אישות אלא גם מטעם שהוא כמעט ברור כאנן סהדי שלא מקבלת המצות ורק בפיה אומרת שמקבלת ובלא קבלת מצות אף רק פרט אחד הא מפורש בכבודות דף ל' שאין מקבלין אותו. ול"ד להא דשבת

דף ס"ח דגר שנתגייר לבין העכו"ם ולא ידע משבת ואף לא מע"ז ומ"מ הוי גר משום דהתם קבל כל מה שחייבין בני ישראל הוא קבלה טובה על כל התורה אף שלא ידע הדינים כלל וכמו שבכל גר א"צ שיודיעוהו כל המצות ובדיעבד סגי בלא הודעה כלל כמפורש ברמב"ם וש"ע סעי' י"ב אבל כשלא קבל אין מקבלין דזהו עיקר הגרות וברוב הגרות שבמדינה זו שבשביל אישות אין מקבלין המצות אף כשאומרים בפיהן שמקבלין דהוא כנודע שמרמין דהא לא תהיה עדיפא מבעלה שהוא מופקר ועובר על כל דיני התורה. אך מ"מ אולי גיורת זו תקבל המצות ולכן איני אומר בזה כלום לכתר"ה כי יש הרבה רבנים בנוא יאָרק מקבלין גרים כאלו וממילא אין לי לומר בזה איסורין אבל אני אין דעתי נוחה וגם דעת אבא אמרי הגאון זצ"ל לא היה נוחה מזה אבל לא אמינא איסורים בזה וכתר"ה יעשה כפי הבנתו ודעתו וכפי הדוחק. וספר אחיעזר שהביא כתר"ה לא ראיתיו עדין.

ומדין נטען על הנכרית ונתגיירה שאסרו מדרבנן מסתבר לע"ד להקל בעובדא כזו שנשואה לו כבר הרבה שנים וכבר כתבתי זה בחדושי ביבמות בטעם נכון אך שתהיה גיורת כדיון. ובשטר הכתובה צריך לכתוב גיורתא דא והכתובה היא רק כסך כתובת אלמנה.

ומה שהעיר כתר"ה שהדין שאם הבע"ד מגזם צריך הדין לומר שקר אתה אומר לא נמצא באלו מגלחין ואיך כתב הש"ך שנמצא שם. פשוט לע"ד שהציון דהס"ק הוא בטעות וצריך להיות בסעי' י"א על הדין שצריך הדין לפסוק הדין מיד אחר שיתברר לו ע"ז כתב הש"ך שכך משמע באלו מגלחין וכוונתו לדף י"ד שפשיט ר' יוסף שמנודה נוהג גדויו ברגל מהא שדנין ד"מ ברגל ואי לא ציית משמתנין ליה ודחי אביי ודלמא לעיוני בדיניה והשיב א"כ נמצאת מענה את דינו ומשמע מרש"י שקאי על ד"מ וכן מוכרח דא"כ הא אפשר דנין ולא משמתנין בלא ציית. ואפשר שמתורץ בזה קושית התוס' דענוי הדין דנפשות הוא אחר גמ"ד דלפרש"י הוא קאי אד"מ אך ממילא גם דנין ד"ג איירי גם גמר דין והוצרך לומר אתו מצפרא וכו'. ומה שהביא באה"ג מסנהדרין לא הוכר שם אלא בד"ג וצע"ק. ומה שהביא מאבות פ"ה מ"ח הוא ראייה כדפי' כן רש"י והרמב"ם.

ידירו מוקירו.

משה פיינשטיין

פרק שביעי

בפני בית דין

- א. כל הפעולות הנדרשות לגיור, דהיינו, קבלת עול מצוות [א], מילה וטבילה צריכים להיעשות בפני בית דין [ב].
- ב. בית דין זה מורכב משלשה אנשים הכשרים לדון דיני ממונות, ואין צריך שיהיו דוקא דיינים מומחים [ג].
- ג. אך צריך שיהיו תלמידי חכמים היודעים ומבינים בהלכה ←

א. ראה לעיל בפרק שני מה שנתבאר בארוכה בגדר הקבלה.

ב. עיין בגמ' יבמות דף מו: ומשום דכתיב גבי גר משפט אחד יהיה לכם ואין משפט בפחות מג' כשרים. בספר ישועות ישראל נקט בפשיטות דצריכים רצון הבי"ד על הגירות, ואם טבל אחד בפניהם שלא מדעתם לא מהני מידי, עיי"ש.

ג. הנה נחלקו רבותינו הראשונים בגדר כוח בית דין בזמן הזה לענין גירות, דעת הרמב"ן והרשב"א גיטין דף פח: ויבמות דף מז. דבאמת בגירות בעינן מומחין אלא דאנן שליחותיהו דידהו קא עבדינן, ולדידהו הא דלא תפסי קדושין דאחריני כשכבר נתקדשה מעיקרא לגר הוא משום דאפקעינהו רבנן לקדושי שני. אמנם הנהניבות בריש סי' א' סבירא ליה דמהני אפילו מן התורה מדינא דשליחותיהו קעבדינן, עיי"ש, ועיין גם באמרי בינה, דיינים סי' א' ובשו"ת דברי יציב [שפע חיים ח"ב] סי' ל' ול"א. [וכתב בשו"ת הר צבי יור"ד סי' רט"ז דמטעם זה אם הבי"ד עושה שלא כדין וכדומה, בטל כוחו. ועיי' בתשובות והנהגות ח"א סי' תר"י תר"א].

ובקיאים כהלכות גרות [ד], יראים וחרדים לדבר ה'.

ד. דיינים הקרובים זה לזה אינם ראויים להיות דיינים [ה]. אם

ד. הנה בגמי יבמות דף מז. איתא דשלשה תלמידי חכמים עומדים על גבי הטובל בשעת הטבילה, ומבואר לכאורה מדברי הגמי דנהי דלא בעינן מומחין ומהני אפילו בהדיוטות מ"מ בעינן עכ"פ שיהיו תלמידי חכמים, וכן מצאתי להדיא במאירי יבמות שם שכתב: "אבל מומחין לא בעינן וכו', אלא אפילו בשלשה הדיוטות, ואע"פ שצריך להודיעו ענין המצות כולם, כלל המצות הכל יודעים אותם, ואם כן הכל כמומחין לענין זה, ולא עוד אלא שמכל מקום לתלמידי חכמים אנו צריכים". אמנם ראיתי בשו"ת אגרות משה יור"ד סי' קנ"ט שכתב לחדש דאין קפידא דוקא בשלשה תלמידי חכמים, דסגי אפילו בשלשה הדיוטות אם יודעים מה שצריכים לומר ולהודיע לגר, עיי"ש. ברם מדברי המאירי מפורש להדיא כדברינו. אך בכללי המילה לרבי גרשום הגוזר בהלכות גרים כתב "וצריך ג' תלמידי חכמים או ג' חשובי העיר שעומדים על גבי הגר לראות כשהוא טובל שיעשה כדין", ומשמע לכאורה דבאמת לא בעינן דוקא תלמידי חכמים ודלא כהמאירי. ועכ"פ יש ליקח מחשובי העיר. ובשו"ת מהר"ם שיק יור"ד סי' רמ"ח נקט בפשיטות דבעינן שידעו הדיינים דיני גירות ומה צריך להודיע לגר לפני הגירות. ועיין בזה בשו"ת בנימין זאב סי' ע"ב וכן בשו"ת יגל יעקב יור"ד סי' צ"ד. [ובתשובות והנהגות ח"א סי' תרי"ח כתב: ולכתחילה נראה שצריכים ג' דיינים ת"ח ראויים לדין לראות הטבילה. ועיין שם ח"ב סי' תקי"א בענין אם אחד מהדיינים הוא ע"ה]. וע"ע רמב"ם פ"ב סנהדרין הל"ז וברדב"ז ולח"מ שם. והעירני מחו" הגה"צ גאב"ד ערלוי שליט"א לדברי תוס' ר"י הזקן קידושין דף סב: ועיין להלן בשביבי אש תשובתי אליו.

ה. עיין בהגהות מרדכי יבמות סי' קי"א. וראה עוד בסדר שמיטת כספים כהלכתה פרק ט"ז בגדר בית הדין הנדרש לעריכת פרוזבול, אך התם שאני,